

ויעל אליהו בסערה השמים

הסתלקות אליהו הנביא ומשמעותה

א. ילקוט שמעוני | מלאכי רמז תקצה

אמרו ישראל בגאולה ראשונה כתיב שלח משה עבדו אהרן אשר בחר בו, שלח לי אף שנים כנגדם שלח אורך ואמתך, אמר הקדוש ברוך הוא הנני משלח שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא הרי אחד, והשני הן עבדי אתמך בו בחירי רצתה נפשי.

ב. ילקוט שמעוני | מלכים א רמז רט

אתה מוצא שני נביאים עמדו לישראל משבטו של לוי משה ראשון ואליהו אחרון ושניהם גואלים את ישראל בשליחות, משה גאלם ממצרים ועתה לכה ואשלחך אל פרעה, ואליהו לעתיד לבא הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא ...

ואתה מוצא שמשה ואליהו שוים זה לזה לכל דבר משה נביא ואליהו נביא, משה נקרא איש האלהים ואליהו נקרא איש האלהים, משה עלה למעלה ואליהו עלה למעלה שנאמר ויהי בהעלות ה' את אליהו, במשה ויעבר ה' על פניו ובאליהו והנה ה' עובר, במשה וישמע את הקול ובאליהו והנה אליו קול, משה כנס את ישראל לפני הר סיני ואליהו כנסם להר הכרמל משה נטמן במערה שנאמר ושמתיך בנקרת הצור ואליהו נטמן במערה שנאמר ויבא שם אל המערה וילן שם. משה ויבא אל הר האלהים, ואליהו (ויבא) [וילך] וגו' עד הר האלהים ... משה ארבעים יום וארבעים לילה לא אכל ואליהו וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום, משה התפלל על ישראל שנאמר אל תשחת עמך ואליהו התפלל שנאמר ענני ה' ענני, משה תפס זכות אבות שנאמר זכור לאברהם ואליהו שתים עשרה מצבה לאמר ישראל יהיה שמך, משה קבלו ישראל על ידו אהבתו של מקום שנאמר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע ואליהו קבלו על ידו ואמרו ה' הוא האלהים, משה עשה משכן כבית סאתים זרע וכן אליהו, משה כשבנה את המזבח בנה אותו י"ב אבנים למספר בני ישראל וכן אליהו ויקח אליהו שתים עשרה אבנים וגו'

ג. ויקרא | פרק כו

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אֶזְכֹּר וְהָאֲרָץ אֶזְכֹּר:

רש"י וזכרתי את בריתי יעקוב - בחמשה מקומות נכתב מלא, ואליהו חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו:

ד. אברבנאל | מלכים ב ב

וכפי המחשבה הגוברת מבלתי שנוזו מקבלתם ז"ל, אומר אני שהיה זה לשלשה סבות.

האחת לפי שהאבות והנביאים כלם היתה מיתתם טבעית, ולזה נזכר בהם זקנה או חולי או זולתו מהלשונות המורים על חולשת הכחות ואפיסתם, ולבד זה מצאנו במשה עבד השם (דברים ל"ד ז') שלא כהתה עינו ולא נס ליחו, ר"ל שלא נרגש בו החולשה לא בדברי המאוחרים בחוש הראות ולא בדברים הקודמים בהתכת הלחות השרשי אחר שהוא נושא החיים ועמידתם, ומפני זה ידענו שמיתת משה היתה על פי השם, כלומר ברצונו ומצותו לא מדרך המנהג הטבעי, וכן היה באליהו שלא נלקח מפני זקנה ולא חולי או חולשה, ולכן לא נזכר בו לשון זקנה ולא לשון מחלה וגם לא לשון מות, אבל היה ענינו שרצה השם יתברך שילקח מתוך בני האדם ויחיה ויתמיד במקום אחר על דרך נס...

הנה בדבר הזה נבדלו והתחלפו משה ואליהו משאר הנביאים, בשהיה מיתתם בדרך נס ומיתת שאר בני אדם כלם וגם הנביאים בדרך טבע

האמנם היה ההבדל בין שניהם, ר"ל בין משה לאליהו מאופן לקיחתם, וזה כי משה רבינו בחייו נדבק בעליונים דבוק נמרץ, לא לבד כהדבק שכל אנושי עם הנבדל, כי אם כהדבק העלול הראשון בסבה הראשונה יתברך, לפי שלא היה דבוקו באמצעי אחר מהנבדלים כי אם בשם העליון המיוחד יתברך, אשר זה נרמז באמרו (שמות ל"ג י') ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו, ואמר (דברים ל"ד י') אשר ידעו ה' פנים אל פנים, ואם היה דבוקו באלה החיים עצום ונמרץ, כל שכן שיתחייב בהכרח שאחרי מותו תדבק נפשו במלך העליון כגבורים אשר

מעולם היושבים ראשונה במלכות, ומפני זה היה הפרדו מהעולם הזה מתוך ההתבודדות והדבוק העליון, כמו שהעידה התורה באמרה (שם שם ה') וימת שם משה עבד השם בארץ מואב על פי ה' וגומר, ואין מלת שם מורה על המקום הגשמי אשר היה יושב בו כשמת, כי כבר אמר שהיתה זה בארץ מואב ובגאי מול בית פעור, אבל מלת שם תרמוז על אותה המדרגה ומעלה מההתבודדות והדבוק אשר היה בו כשמת, כי לפי שאמר למעלה שהיה מדבר השם עמו ושהארהו בנבואה את כל הארץ, זכר שבאותו ההתבודדות המופלא מת, כי בהיותו מתנבא ומתדבק פנים אל פנים הוסר חמרו וגופו ממנו ונשארה נשמתו קשורה ודבקה בו יתברך, והיה זה כמו שענינו הרואות איש אחד יפליג בעינו מתבודד ויסירו המצנפת מעל ראשו והוא לא ירגיש בהסרתו אבל תמיד ישב בהתבודדותו, וככה אדון הנביאים מת שם באותו דבוק ודבור נבואי שהיה בו, ולזה כווננו חז"ל (ב"ב פ"א דף י"ז ע"א) באמרם שמת בנשיקה, וסמכו זה למה שאמר (שם שם) על פי ה', וכמו שהביאו הרב המורה בפרק נ"ג חלק ג'. ולפי שמעלת אדונו משה תחייב אחרי ההפרד מהחיים האנושיים דבוק עצום ונמרץ עמו יתברך ולהכנס לפני לפנים במקו' קדש הקדש' בעול' השכלים הנבדלים, חייב זה שיפרד ממנו חומר וגופו ולא ישאר עמו הקשר, לא הקשר ערוב ולא הקשר מציאות,

אמנם אליהו לא היתה נפשו באותה מעלה ורוממות ולא היה עתיד לבוא בדבקות העצום ההוא, ולכן לא חייב מעלת נפשו ההפרדה מהגוף לגמרי ונשאר בגוף ונפש, לפי שמעלתו תסבול זה מה שהיה בלתי אפשר במשה כפי מדרגתו כמו שאמרת:

והסבה השלישית היא לקוחה מפאת התכלית, והוא שתכלית אדונו משה היה להדבק בעולם העליון ולהתקשר עם השכלים הנבדלים רואי פני המלך, ולכן לא נראה לו דבר אחרי מותו, כי לא נתעסק עוד בדבר מהעולם הגשמי הזה, ומפני זה עזב את גופו כי לא היה לו ממנו צורך ולא הכרח כלל

אמנם אליהו היה עתיד להראות פעמים רבות, אם לנביאים ואם לחסידים אנשי שם ולחכמי ישראל בבתי מדרשיהם, ואם בזמן משיחנו מהרה יגלה כמו שאמר (מלאכי ד' ה') הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום השם הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים, ומפני שהיה עתיד לבא בין בני אדם ולהראות פעמים רבות, נלקח בגוף ונפש ונשאר חי תמיד בהרכבתו, לרמוז שעדיין היה צרכו לעולם הזה, כי להיות פניית משה כלפי

הרוחניים עזב הגשמות, ולהיות פניית אליהו כלפי בני אדם לא עזבו ולקח כמות שהוא, ולכן לוקח בסערה שהוא הרוח החזק, ועם סוסי אש ורכב אש, כדי להתיר וליבש לחיותיו ולהתיכם כלם, ונעשה אם כן גופו בחסד השם יתברך על דרך פלא נצחיי וקיים כאחד מן הגרמים השמימיים, ולכן היה קל להראות בכל מקום ולא היה מגביל מקום ולא מצטרך למאכל ולמשקה ולשאר הדברים הצריכים וההכרחיים לחי, לפי שנעשה גשמו מתכונת רוחניי על דרך נס.

ולפי שאלהו נפרד כל ימיו מאשה בהפך מה שעשה אדם שנטה אחרי אשתו, אליהו קיים דבר השם ומצותיו ולא שב מאחרי ה' בהפך מה שעשה אדם שאכל מן העץ אשר צוהו לא תאכל ממנו, לכן היה משורת הדין שכל מה שאבד אדם ושולל ממנו יזכה אליהו אליו, כי הנה אדם היה נצחי ונעשה נפסד, ואליהו נולד נפסד ונעשה נצחי, אדם היה בגן עדן וגורש משם, ואליהו היה חוץ ממנו ונשכן שם, ולפי שבא במקום אדם ומעלתו היה עור אזור במתניו באלה החיים, דומה למה שנאמר באדם (בראשית ג' כ"א) ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם:

ה. שו"ת חתם סופר | חלק ו - ליקוטים סימן צח

אבל האמת יורה דרכו כי מעולם לא עלה אלי' בגופו למעלה מי"ד טפחים אך נפרדה נשמתו מגופו שם והנשמה עולה ומשמש למעלה בין מלאכי שרת וגופו נתדקדק ושורה בג"ע התחתון בעוה"ז וביום הבשורה במהרה בימינו תתלבש נשמתו בגוף הקדוש הלז ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל והוא מוסמך מרבו אחיה השילוני או ממרע"ה אם הוא פנחס והוא יסמוך את חכמי ישראל ואז יש לו דין ככל בני ישראל וכן בכל פעם שמתגלה ומתראה בעוה"ז מלושב בגופו הזך אך כשמתגלה בנשמתו כמו ביום המילה אז איננו מחויב במצות במתים חפשי כתיב ועוד שיורד ממטה למעלה לא שייך שם תחומין וכשמתגלה על אופן זה הרי הוא מלאך אעפ"י שלומד תורה ומגלה דינים אין לקבוע הלכה עפ"י דבריו דה"ל רק כמו חלום ורוח נבואה ואין משגיחי' בבת קול אך כשמתגלה בלבוש גופו הרי הוא מגדולי חכמי ישראל ותשבי יתרץ קו' ואיבעי' ואיליו תשמעון כי מי כמוהו מורה.

ו. רדב"ז | הלכות סנהדרין פרק ד

ומי יתן ואדע שהרי אליהו בא לפני המשיח כמבואר בכתובים ובדברי רז"ל והרי הוא סמוך ויסמוך אחרים לפני בוא המשיח.